

EDUSKUNNAN
TOINEN LAKIVALIOKUNTA

Helsingissä

4 päivänä toukokuuta 1990

Lausunto n:o 1

Ulkoasiainvaliokunnalle

Eduskunnan päätöksen mukaisesti ulkoasiainvaliokunta on kirjeellään 16 päivänä maaliskuuta 1990 pyytänyt toisen lakivaliokunnan lausunnon Suomen suhtautumista Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen koskevista valtioneuvoston selonteosta.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina ylijohtaja Martti Lujanen ympäristöministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Klas G. Ivars sisäasiainministeriöstä, neuvotteleva virkamies Jukka Liedes opetusministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Eeva-Liisa Vilkkonen kauppa- ja teollisuusministeriöstä, tasa-arvovaltuutettu Paavo Nikula, pääsihteeri Eeva-Liisa Tuominen Tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta, varatoimitusjohtaja Jussi Järventaus Suomen Yrittäjien Keskusliitosta, johtaja Stig Henriksson Tukku-kaupan Keskusliitosta, juristi Matti Lievonon Lääketeollisuusyhdistyksestä, jaostopäällikkö Eija Orpana Kemian keskusliitosta, toimitusjohtaja Jukka Ant-Wuorinen ja johtaja Henrik Le Bell Tupakkatehtaiden yhdistyksestä, puheenjohtaja Pekka Lounela Forum Artisista sekä professori Erkki Aurejärvi.

Lisäksi valiokunta on järjestänyt seminaarin, jossa kuultiin asiantuntijoita ulkomaalaisten oikeudesta omistaa ja hallita kiinteää ja irtainta omaisuutta Suomessa.

Teollis- ja tekijänoikeudet

Teollis- ja tekijänoikeudellisen lainsäädännön tarkoituksena on edistää henkistä luomistyötä ja tätä kautta myös yleistä taloudellista kehitystä. Viime vuosikymmeninä teollis- ja tekijänoikeuksien taloudellinen merkitys on voimakkaasti kasvanut.

Selonteossa on todettu, että Suomen ensisijaisena tavoitteena on teollis- ja tekijänoikeus-

kysymyksissä pyrkiä maailmanlaajuisiin ratkaisuihin. Suomi on viime vuosina erittäin aktiivisesti osallistunut teollis- ja tekijänoikeuden alaa koskevien kansainvälisten sopimusten valmistelutyöhön. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi jatkossakin on mukana kehittämässä maailmanlaajuisia sopimusjärjestelmiä teollis- ja tekijänoikeuden aloilla. EES-neuvotteluissa tulee turvata Suomen mahdollisuudet päättää kansallisesti suhteista kolmansiin maihin.

Kansainvälisten yleissopimusten avulla tapahtuvia järjestelyjä voidaan täydentää alueellisilla järjestelyillä silloin, kun lainsäädännön eroavuudesta aiheutuu selvää haittaa tai kun suojaa on tarvetta esimerkiksi teknisen kehityksen myötä täydentää tai suojan tasoa nostaa. Valiokunta korostaa, että EES-sopimusta solmittaessa tulee turvata Suomen tasavertaiset mahdollisuudet olla mukana valmistelemassa uusia teollis- ja tekijänoikeuden alan säännöstöjä. Alueellisia järjestelyjä luotaessa tulee myös huolehtia siitä, että suhteessa kolmansiin maihin ei luoda uusia kaupan esteitä.

Suomen luonnollisena lähtökohtana on, että tietty kansallinen liikkumavara suojan järjestämisessä maamme erityisolosuhteet huomioon ottaen säilytetään ja etteivät EES-järjestelyt kohtuuttomasti muuta tai häiritse hyvin toimivia tekijänoikeudellisia rakenteita. Myöskään alan taloudellinen toimeliaisuus ei saisi siirtyä Suomesta suuriin keskuksiin.

Tekijänoikeuksia koskevilla sääntelyillä on myös monia kulttuuripoliittisia vaikutuksia. Tekijänoikeusjärjestelmää kehitettäessä ja sopimuksia solmittaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota suomalaisen kulttuurin vientiedellytysten parantamiseen. On myös tärkeää turvata luovien kulttuurityöntekijöiden hyvinvointi ja kulttuurielämän tuotantorakenteiden toiminnan jatkuvuus. Tavaroiden ja palveluiden va-

paata liikkuvuutta lisättäessä on mahdollista, että teosten toisen käden hyödyntäjät, joita ovat esimerkiksi maahantuoja, kaupan eri portaat ja jakelijat, voivat vahvistaa asemiaan tekijänoikeuden haltijoiden eli tekijöiden ja tuottajien oikeuksien joutuessa joissain tapauksissa väistymään. Säännöstöjä kehitettäessä tulee huolehtia siitä, että tekijänoikeuden haltijoiden ja teosten toisen käden hyödyntäjien edut ovat tasapainossa.

Samalla kun lisätään ja kehitetään erilaisten kulttuurien välistä vuorovaikutusta tulee huolehtia myös oman kielen ja kulttuurin säilymisestä ja kehittämisestä. Kulttuurierot muodostavat luovia jännitteitä synnyttävän rikkauden. Myös taloudellisessa yhdentymisessä on huolehdittava kulttuurien moninaisuuden säilymisestä.

Asuminen

Selonteossa on todettu, että työvoiman liikkuvuuden lisääntyessä voi Suomessa korkeasti koulutetun työvoiman osalta esiintyä halukkuutta siirtyä EY-alueelle. Valiokunta toteaa, että erityisesti asutuskustannusten korkeus voi tulevaisuudessa muodostaa ratkaisevan tekijän, joka johtaa nuoren, hyvin koulutetun työvoiman siirtymiseen pois maasta.

Asuntopolitiikka on keskeinen Suomen kansainväliseen kilpailukykyyn monin tavoin vaikuttava tekijä. Paitsi koulutetun työvoiman maastamuuttoon ja ulkomaisen työvoiman maahanmuuttoon asuntotilanteella on vaikutusta myös laajemmin yritysten harkitessa sijoittumistaan maahan. Tämän vuoksi hallituksen tulee huolehtia Suomen asuntomarkkinoiden kilpailukykyisyydestä suhteessa muihin EES-alueen maihin.

Asutuskustannusten kehityksellä on merkittävä vaikutus myös yleiseen kustannustason kehitykseen ja tätä kautta maamme kansainväliseen kilpailukykyyn laajemminkin.

Valiokunta edellyttää, että hallitus huolehtii kohtuuhintaisen ja kohtuutasoisen asumisen turvaamisesta jokaiselle vakinaisesti Suomessa asuvalle. Tämä edellyttää kiireellisesti toimenpiteitä toimivien, kohtuuhintaisten vuokra-asuntomarkkinoiden luomiseksi. Omistusasuntojen hintataso tulee saada lasketuksi EY-maiden kanssa kilpailukykyiselle tasolle ja asuntorahoitukseen tulee luoda vakaa, muuta lainoistusta matalakorkoisempi rahoitusjärjestelmä

samaan tapaan kuin useissa muissa EES-alueen maissa. Pyrittäessä kohtuuhintaisen ja kohtuutasoisen asumisen turvaamiseen tulisi asunton eri hallintamuotoja ja niissä asuvia ihmisiä kohdella mahdollisimman yhdenvertaisesti.

Valiokunta katsoo, että myös Suomessa asuvalle ulkomaalaiselle tulee turvata oikeus omistaa vakituksena asuntona käytettävä omakotitalo tai asunto-osakehuoneisto. Tästä syystä valiokunta pitää perusteltuna, että lakia muutetaan siten, että ulkomaalaisella on mahdollisuus hankkia vakinaisena asuntona käytettävä omakotitalo siihen liittyvine tontteineen tai asunto-osakkeet, jotka oikeuttavat vakinaisena asuntona käytettävän huoneiston hallintaan.

Naisten ja miesten tasa-arvoinen kohtelu

Selonteossa on todettu, että Suomen lainsäädännön ei ole tasa-arvoasioissa havaittu olevan ristiriidassa EY-oikeuden kanssa. EY:n normisto ja verrattain tiukka oikeuskäytäntö saattavat välillisesti vaikuttaa siihen, että tasa-arvotavoitteet ovat vastaisuudessa paremmin toteutettavissa useilla eri aloilla maassamme. EY-oikeudella voi olla vaikutusta mm. oikeudenmukaisten työnarviointi- ja palkkausjärjestelmien valmistelussa sekä aktiivisten tasa-arvovelvoitteiden toteuttamisessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että naisten ja miesten tasa-arvoista kohtelua koskeva EY-normisto ja tiukka oikeuskäytäntö otetaan Suomessa asianmukaisella tavalla huomioon ja kehitetään muun muassa työnarviointi- ja palkkausjärjestelmiä oikeudenmukaisiksi.

EY:n tasa-arvosäännösten ohella huomiota tulee valiokunnan mielestä kiinnittää myös eri maiden tosiasialliseen tilanteeseen sekä vallitseviin kehitysnäkömiin naisten ja miesten tasa-arvoisessa kohtelussa. Suomessa on valiokunnan käsityksen mukaan pyritty kehittämään naisten todellisia mahdollisuuksia osallistua täysipainoisesti työelämään. Tämä on tapahtunut muun muassa kehittämällä lasten hoitojärjestelyjä, tukemalla koulutusmahdollisuuksia, parantamalla sosiaaliturvaa ja muuttamalla verotuskäytäntöjä. EY:n piirissä erilaiset sosiaalietuudet ja verotuskäytännöt määräytyvät edelleen perhekohtaisesti eivätkä yksilökohtaisesti kuten Suomessa. *Valiokunta edellyttää, että EES-sopimusta solmittaessa huolehditaan siitä, että Suomi voi myös vastaisuudessa säilyttää ja edelleen kehittää naisten ja miesten*

tasa-arvoista kohtelua tukevia yksilökohtaisia sosiaalisia ja verotuksellisia järjestelmiään.

Tuotevastuu

Selonteossa on todettu, että eduskunnan käsittelyssä on parhaillaan hallituksen esitys n:o 119/1989 vp. tuotevastuulaiksi. Tämä esitys on sisällöltään yhdenmukainen EY-direktiivin kanssa lukuun ottamatta sitä, että lain soveltamisalan ulkopuolelle on suljettu eräitä direktiivin piiriin kuuluvia tapauksia. Lisäksi vahingonkäräjällä ei esityksen mukaan olisi omavastuuta omaisuusvahinkojenkaan osalta. Esityksessä on myös käytetty hyväksi eräitä direktiivin sallimia valintamahdollisuuksia.

Valiokunta yhtyy tuotevastuun osalta selonteossa ja hallituksen esityksessä esitettyihin näkemyksiin ja korostaa Suomen korkean kulltajansuojatason säilyttämisen ja kehittämisen tärkeyttä myös Euroopan yhdentymiskehityksessä.

Ulkomaalaisomistus

Selonteossa on todettu, että liikkeen perustamisvapauden vahvistaminen puolin ja toisin mahdollisessa EES-sopimuksessa on elinkeinoelämämme yleisten etujen mukaista. Liikkeen perustamissääntöjä lievennettäessä olisi kuitenkin otettava huomioon Suomen ja EY:n kansantalouksien väliset mittakaavaerot. EES-neuvotteluissa olisi pyrittävä siihen, että Suomi saisi poikkeusjärjestelyin edelleen tiettyssä laajuudessa ylläpitää ulkomaalaisomistusta koskevia rajoituksia. Kiinteän omaisuuden osalta hallitus lähtee siitä, että Suomelle jäisi edelleen mahdollisuus valvoa ulkomaalaisen oikeutta hankkia Suomessa omistukseensa kiinteän omaisuuden muodossa olevia luonnonvaroja. Yritysostojen osalta EES-neuvotteluissa olisi pyrittävä sellaisiin järjestelyihin, jotka sallisivat Suomen viranomaisten valvoa ja tarvittaessa rajoittaa ulkomaalaisomistusta suomalaisissa yhtiöissä ja tuotantolaitoksissa silloin, kun tämä on tarpeen perustavaa laatua olevien kansallisten intressien varjelemiseksi.

Valiokunta yhtyy hallituksen näkemykseen siitä, että pääsääntöisesti tulee edistää talouselämän kansainvälistymiskehitystä. Valtioneuvoston 23.11.1989 hyväksymän periaatepää-

töksen nojalla suhtautuminen ulkomaalaisomistuksessa olevan yrityksen perustamiseen Suomeen tai olemassa olevan yrityksen laajentamiseen samoin kuin suomalaisen yrityksen ostamiseen on sallivaa, mikä tarkoittaa nykyisen lainsäädännön puitteissa sitä, että näihin tarkoituksiin anottavat luvat on tarkoitettu myöntää. *Valiokunta edellyttää, että Suomen viranomaisilla säilyy mahdollisuus valvoa ja tarvittaessa rajoittaa ulkomaalaisomistusta suomalaisissa yhtiöissä ja tuotantolaitoksissa silloin, kun tämä on tarpeen kansallisten intressien varjelemiseksi.* Ulkomaalaisomistuksen vapauttamisen tulee tapahtua asteittain niin, että hallituksella on mahdollisuus tarvittaessa puuttua asiaan.

Lainsäädäntöä kehitettäessä tulee pyrkiä seläisen ulkomaisen sijoitustoiminnan rohkaisemiseen, joka tähtää pysyvien intressien muodostumiseen Suomeen. Tässä suhteessa lainsäädäntömme on ollut epäjohtonmukaista. Etusi- ja on ollut erilaisella lyhytaikaisella sijoitustoiminnalla, sen sijaan äänivaltaa omaavien osakkeiden hankinta on ollut vaikeaa.

Selonteossa on todettu, että EY:n direktiivi sallii lomakiinteistöjen hankintaa koskevan kansallisen lainsäädännön toistaiseksi. Suomalaiset rannat ja muut loma-alueet ovat varsin vetovoimaisia, ja voidaan perustellusti katsoa, että ulkomaalaisomistuksen vapauttaminen tällä alueella voisi johtaa lomakiinteistöjen hintojen voimakkaaseen nousuun ja niiden siirtymiseen pois suomalaisten ulottuvilta. Lomakiinteistöjen osalta suhtautuminen ulkomaalaisomistuksen laajentamiseen on ollut varsin pidättyväistä ja lupia on myönnetty vain silloin, jos luvanhakijalla on ollut sukulaissuhteiden kautta tai muusta syystä selvä liittymäkohta Suomeen. Matkailun edistämiseksi suhtautuminen ulkomaiseen omistukseen ns. lomaosakkeiden suhteen on ollut kuitenkin väljempää siten, että näiden yhtiöiden osakekannasta 40 %:iin asti on voinut olla ulkomaisessa omistuksessa. Valiokunta katsoo, että lomakiinteistöjen osalta ulkomaisen omistuksen laajenemista tulee edelleen varsin tiukasti säädellä.

Suomessa on nykyisin jo noin 400 000 loma-asuntoa ja loma-asutus lisääntyy kiihtyvällä vauhdilla. Loma-asutuksen jatkuva lisääntyminen muodostaa kasvavan uhan rantojen virkistyskäytölle ja arvokkaimpien rantamaisemiemme suojelulle. Valiokunta katsookin, että rantojen suojelua koskeva lainsäädäntö tulee kiireellisesti saada aikaan. Kansallisesti tärkeinä

pidettyjä arvoja suojeleva yleinen lainsäädäntö, joka kohdistuu yhtäläisesti kaikkiin maanomistajiin, ehkäisee pitkällä tähtäyksellä tehokkaimmin myös lisääntyvästä ulkomaalaisomistuksesta mahdollisesti aiheutuvia haitta-vaikutuksia.

Edellä esitetyn perusteella toinen lakivaliokunta esittää kunnioittavasti lausuntonaan,

että ulkoasiainvaliokunta laatiessaan mietintöään ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Säilynoja, varapuheenjohtaja Lax, jäsenet Aittoniemi, Jokiniemi (osittain), Kautto, Kohijoki,

Korkia-Aho (osittain), Lapiolahti, Lehtosaari, Löyttyjärvi, Myller, Mönkäre, Röntynen ja Savela sekä varajäsenet Fred ja Uitto.
